

ТАСДИҚ МЕКУНАМ

Директори Институти фалсафа,
сиёсатшиносӣ ва ҳуқуқи ба номи А.
Баҳоваддинови Академияи илмҳои
Ҷумҳурии Тоҷикистон, д.и.с.,
профессор, узви вобастаи АИ ҚТ

Муҳаммад А. Н.

«22» январи соли 2019

ХУЛОСАИ

шуъбаи сиёсатшиносии Институти фалсафа, сиёсатшиносӣ ва ҳуқуқи
ба номи А. Баҳоваддинови Академияи илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон
аз «22» январи соли 2019

Диссертатсияи Таваров Дилшодҷон Саидмуродович дар мавзӯи: «Раванди ташаккулёбии ҷомеаи иттилоотӣ дар шароити муосир (таҷрибаи Тоҷикистон)» барои дарёфти дараҷаи илмии номзоди илмҳои сиёсӣ аз рӯйи ихтисоси 23.00.02 – ниҳодҳо, равандҳо ва технологияи сиёсӣ дар кафедраи сиёсатшиносӣ ва муносибатҳои байналмилалӣи Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав омода гардидааст.

Дар раванди омода гардидани диссертатсия Таваров Дилшодҷон Саидмуродович унвонҷӯи кафедраи сиёсатшиносӣ ва муносибатҳои байналмилалӣи Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав маҳсуб меёфт. Аини замон ӯ ба ҳайси ассистенти кафедраи мазкур фаъолият намуда истодааст.

Аз тарафи унвонҷӯ имтиҳонҳои зерини номзадӣ супорида шудааст:

- забони англисӣ бо баҳои 5 (аъло), 07.02.2015
- таърих ва фалсафаи илм бо баҳои 4 (хуб), 10.03.2018
- сиёсатшиносии умумӣ бо баҳои 4 (хуб) 24.08.2018
- сиёсатшиносӣ аз рӯйи ихтисос 23.00.02 – Ниҳодҳо, равандҳо ва технологияи сиёсӣ бо баҳои 4 (хуб) 01.11.2018

Шаҳодатнома дар бораи супоридани имтиҳонҳои номзадӣ №489 аз 19 ноябри соли 2018 аз тарафи Раёсати Академияи илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон дода шудааст.

Роҳбари илмӣ : Сафарализода Хуҷамурод Қуддусӣ - номзоди илмҳои сиёсӣ, дотсент.

Диссертатсияи унвончӯ Таваров Д.С. дар маҷлиси муштаракӣ шуъбаи сиёсатшиносӣ ва шуъбаи масоили сиёсии муносибатҳои байналмилалӣ Институти фалсафа, сиёсатшиносӣ ва ҳуқуқи ба номи А. Баҳоваддинови Академияи илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳокима гардида, барои ҳимоя тавсия дода шудааст. Дар муҳокима иштирок доштанд: Муҳаммад А.Н. – доктори илмҳои сиёсӣ, профессор, узви вобастаи АИ ҶТ, Шоисматуллоев Ш. – доктори илмҳои сотсиологӣ, профессор, узви вобастаи АИ ҶТ, Маҳмадҷонова М.Т. – доктори илмҳои фалсафа, Искандаров А. – доктори илмҳои сиёсӣ, Ҳайдаров Р. – доктори илмҳои фалсафа, Саидов А.С. – доктори илмҳои фалсафа, профессор, Раҷабов Х. – номзоди илмҳои сиёсӣ, Муродов С. – номзоди илмҳои сиёсӣ, Сафарализода Х.Қ. – номзоди илмҳои сиёсӣ, Мирзоев С.Т. – номзоди илмҳои сиёсӣ, Ким В.М. – ходими хурди илмӣ шуъбаи сиёсатшиносӣ, Юсуфҷонов Ф. – ходими калони илмӣ шуъбаи проблемаҳои сиёсии муносибатҳои байналмилалӣ, Шарипов А. – ходими хурди илмӣ шуъбаи проблемаҳои сиёсии муносибатҳои байналмилалӣ, Дороншоева Н. – ходими илмӣ шуъбаи проблемаҳои сиёсии муносибатҳои байналмилалӣ, Таваров Д.С. – унвончӯ.

Аз рӯйи натиҷаи муҳокимаи диссертатсия хулоса қабул карда шудааст:

Диссертатсияи Таваров Дилшодҷон Саидмуродович дар мавзӯи: «Раванди ташаккулёбии ҷомеаи иттилоотӣ дар шароити муосир (таҷрибаи Тоҷикистон)» дар худ қисми илмӣ - таҳқиқотӣ қисмат ва пурра ба анҷом расидаро ифода менамояд.

Рушди бемайлонӣ технологияҳои иттилоотӣю коммуникатсионӣ, ба амал омадани инқилоби иттилоотӣ ва ниҳоятан ташаккулёбии ҷомеаи иттилоотӣ ба тамоми соҳаҳои ҳаёти ҷамъиятӣ таъсири амиқ расонида, рафтори одамон, муносибатҳои ҷамъиятӣ ва шарту шароити қору фаъолиятро ба қуллӣ тағйир дода истодаанд.

Рушду инкишофи ояндаи мамлакат ва таъмин намудани пешрафти соҳаҳои гуногуни ҳаёти ҷамъиятии кишвар аз рушди технологияҳои иттилоотӣю коммуникатсионӣ (ТИК) ва инфрасохтори иттилоотӣ мамлакат вобастагии зиҷ дорад. Ҳарчанд дар мамлакат айни замон заминаҳои ташаккулёбии ҷомеаи иттилоотӣ ба вучуд оварда шуда бошанд ҳам, ноқифоя будани мутахассисон, дар сатҳи паст қарор доштани саводнокии компютери шаҳрвандон, ханӯз ҳам дар сатҳи паст қарор доштани истифодабарии шабакаи интернет ва аз ҳама муҳим то ханӯз ба вучуд оварда нашудани системаҳои иттилоотӣ соҳавӣ мушкилиҳое мебошанд, ки дар ояндаи наздик бояд ҳаллу қисл қарда шаванд. Дар алоқамандӣ бо чунин зарурият омӯзиши паҳлуҳои гуногуни ҷомеаи иттилоотӣ, муайян намудани хусусиятҳои муҳими он, илман асоснок

намудани қонуниятҳои ташаккулёбии он яке аз самтҳои афзалиятноки таҳқиқоти илмӣ мебошад.

Навгони илмӣ мавзӯи таҳқиқшаванда дар бандҳои зерин ифода мегарданд:

1. Ҷомеаи иттилоотӣ марҳилаи навбатии рушди ҷомеа ба шумор рафта, бо мақсади таъмини рушди устувор он ҳамчун идеал ҳаматарафа ташаккул дода мешавад. Консепсияҳои классикии ҷомеаи иттилоотӣ ин навъи ҷомеа ро ҳамчун марҳилаи навбатии рушди инсоният ва ҷомеаи постиндустриалӣ муаррифӣ намудаанд. Консепсияҳои замони муосир бошанд ба нишонаҳои ҷомеаи иттилоотӣ таваҷҷӯҳи бештар зоҳир намуда, онҳоро ба таври зайл муайян кардаанд: дараҷаи баланди компютерикунории соҳаҳои гуногуни фаъолияти инсонӣ; мавҷудияти инфрасохтори иттилоотии ташаккулёфта; имконияти дастрас намудани иттилооти зарурӣ; ба манбаи стратегӣ табдил ёфтани иттилоот ва системаҳои иттилоотӣ; ҳузури ҳукумат дар шабакаи интернет ва ташаккули ҳукумати электронӣ; сохта ба истифода додани порталҳо ва системаҳои иттилоотӣ; дар соҳаҳои гуногун ба роҳ мондани хизматрасониҳои электронӣ.

2. Рушди ҷомеаи иттилоотӣ бо рушди ТИК робитаи қавӣ дорад, аммо дар баробари ин рушди соҳаҳои илм, маориф, навоариҳои техникӣ, рушди иқтисодиёт, мундариҷаи саноати иттилоотӣ, фарҳанг ва махсусан сиёсати давлатӣ дар ташаккулёбии ҷомеаи иттилоотӣ нақши ҳалкунанда мебозанд. Истифодаи телефонҳои мобилӣ, компютерҳои фардӣ, телевизионҳои рақамӣ, шабакаи интернет ва дигар технологияҳои иттилоотию коммуникатсионӣ тарзи пешбурди ҳаёт, қору фаъолият, таҳсилу фароғат ва муоширати одамонро ба кулӣ тағйир медиҳанд. Технологияҳои иттилоотию коммуникатсионӣ (ТИК) то он дараҷа унсӯри муҳимтарини инфрасохтори ҷомеа ба шумор мераванд, ки на танҳо пешрафти технологӣ, балки пешрафти иҷтимоӣ, рақобатпазирии иқтисодии мамлакат, мавқеи он дар иқтисодиёти ҷаҳонӣ, нақши давлат дар тақсимои байналхалқии меҳнат, имконият ва қобилияти рушди ниҳодҳои демократӣ, ба вучуд овардани ҷойҳои нави корӣ ва ғ. аз онҳо вобастагии қалон пайдо намудаанд.

3. Сиёсати иттилоотонии давлат метавонад то дараҷаи зарурӣ рушду инкишофи ҷомеаи иттилоотиро таъмин намояд. Сиёсати иттилоотонӣ характери сифатӣ дорад ва дигаргуниҳои сифатии ҷомеа аз микёси истифодабарии ТИК вобаста мебошад. Сиёсати иттилоотонӣ фаъолияти давлатие мебошад, ки барои дастраси кулли ҷомеа гардонидани иттилооти зарурӣ ба амал бароварда мешавад. Дар маҷмӯъ иттилоотониро раванди дар соҳаҳои гуногун сохта ба истифода додани

системаҳои иттилоотӣ муаррифӣ намудан мумкин аст. Чунин навъи сиёсат аввалин маротиба солҳои 70-80-уми қарни гузашта дар як қатор давлатҳои Аврупои Ғарбӣ, ИМА ва Ҷопон ба амал омада буд. Аллақай дар ибтидои асри XXI як қатор давлатҳои пешрафта Консепсияҳои миллии ҷомеаи иттилоотиро ташаккул додаанд, ки дар заминаи он рушди ҷомеаи худро марҳила ба марҳила таъмин менамоянд.

4. Дар охири асри XX дар раванди фаъолияти мақомоти ҳокимияти давлатӣ мавриди истифода қарор додани ТИК яке аз воситаҳои ташаккулдиҳии системаи идоракунии давлатӣ ва сиёсати давлатӣ дониста мешавад. Бо ин мақсад дар давлатҳои Ғарб дар заминаи истифодабарии ТИК консепсияи «New Public Management» (NPM) ташаккул дода мешавад. Чунин иқдом яке аз аввалин қадамҳои ба талаботи давру замон мутобиқ гардонидани системаи идоракунии давлатӣ ба шумор меравад. Дар охири солҳои 1990 ва ибтидои солҳои 2000 вобаста ба принципҳои ташкили идоракунии давлатӣ муносибати нав ба вучуд оварда мешавад, ки онро «Good Governance», яъне идоракунии хуб ва ё дар сатҳи зарурӣ ба амал баровардани идоракунии давлатӣ номидан мумкин аст. Каме дертар дар зери таъсири рушди бемайлоии ТИК ва баланд гардидани иқтидору имконияти техникаю технологияи онҳо консепсияи «e-government» (ҳукумати электронӣ) ташаккул меёбад ва дере нагузашта дар ҷаҳони капитализм ва давлатҳои демократӣ шуҳрати ҷаҳонӣ пайдо менамояд. Баъди ташаккулёбии консепсияи мазкур маълум гардид, ки дар раванди идоракунии давлатӣ мавриди истифода қарор гирифтани технологияҳои иттилоотию коммуникатсионӣ на ҳамчун механизми ислоҳоти маъмурий баррасӣ гардад, балки ин раванд воситаи гузариш аз як модел ба модели дигари идоракунии давлатӣ дониста шавад.

5. Ҳарчанд заминаҳои ташаккулёбии ҷомеаи иттилоотӣ ва сиёсати иттилоотонӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ду даҳсола пеш оғоз гардида бошад ҳам, дар шароити муосир, ки рушди бемайлоии ТИК ба мушохида мерасад, барои мамлакат ташаккул додани консепсияи ҷомеаи иттилоотӣ хеле зарур мебошад. Нақш ва мавқеи мамлакат дар низоми муносибатҳои байналхалқӣ, иқтисодии рақобатпазирии мамлакат, рушди ниҳодҳои демократии ҷомеа, рушди шахсият, сатҳу сифати зиндагӣ, рушди саноати иттилоотии мамлакат, рушди фарҳанг ва забони давлатӣ, таҳкими ягонагии иттилоотии мамлакат ва дар маҷмӯъ рушду инкишофи инфрасохтори иттилоотии мамлакат аз мавҷудияти консепсияи ҷомеаи иттилоотӣ ва меъёрҳои мушаххаси он вобастагии калон доранд. Солҳои 2000 то 2010 дар мамлакат як қатор қонунҳо қабул карда мешаванд, ки онҳо ба масъалаҳои ҷудоғонаи инфрасохтори иттилоотии мамлакат бахшида шудаанд. Чи гунае, ки таҳлили санадҳои меъёрию ҳуқуқӣ ва

қарорҳои аз ҷониби ҳукумат қабулшуда шаҳодат медиҳанд, масъалаи рушди ҳукумати электронӣ ва рушди технологияҳои иттилоотӣ дар Тоҷикистон ҳанӯз аз ибтидои солҳои 2000 оғоз гардида буд. Аммо рушди ҳукумати электронӣ дар Тоҷикистон ва истифодаи ТИК дар соҳаҳои гуногуни ҳаёти ҷамъиятӣ дар марҳилаҳои аввали ташаккули худ қарор доранд.

6. Дар замони муосир рушду инкишофи давлатҳои олам аз рушду инкишофи инфрасохтори иттилоотии мамлакат вобаста мебошад. Зеро интиқоли босуръати иттилоот аз як корхона ба корхонаи дигар, анҷом додани амалҳо ва фаъолиятҳои ғайрихузури, аз фосолаи дур истифода намудани хизматрасониҳои гуногун, бо ёрии технологияҳои иттилоотӣ ба роҳ мондани хизматрасониҳои соҳавӣ ва ғ. дар шароити мавҷудияти инфрасохтори иттилоотии ташаккулифта имконпазир мегарданд. Аммо чунин дастоварди инсоният дар баробари таъмин намудани рушду инкишоф, инчунин як қатор мушкилиҳоро ба вуҷуд овардааст. Дар миёни хавфу хатарҳое, ки аз рушди илму техника ва технологияҳои иттилоотӣ вобастаанд, кибертерроризм ва киберэкстремизм падидаҳои мебошанд, ки дар заминаи истифодаи технологияҳои иттилоотии замони муосир зоҳир мегарданд ва ба амнияти миллии мамлакатҳои алоҳида таҳдид менамоянд. Ҷумҳурии Тоҷикистон низ аз таҳдиди чунин хатар дар қанор буда наметавонад. Ба ҳамаи ин инҳо нақарда гузариш ба ҷомеаи иттилоотӣ ва шароити мусоид фароҳам овардан барои ташаккули он хеле зарур аст. Зеро ин талаботи давраи замони мебошад ва барои таъмини рушди соҳаҳои гуногуни мамлакат муҳим арзёбӣ мегардад.

Аҳамияти илмӣ-амалии таҳқиқот. Дар раванди таҳқиқот дар баробари омӯзиши омилҳои сиёсии ҷомеаи иттилоотӣ инчунин хусусиятҳои байнифанни он ба инобат гирифта шудааст. Зеро ҷомеаи иттилоотӣ на танҳо сиёсат, балки тамоми соҳаҳои ҳаёти ҷамъиятиро фаро мегирад. Аз ин рӯ, натиҷаҳои таҳқиқот ва маводи диссертатсия дар раванди таълими фанҳои сиёсатшиносӣ, амнияти миллий, амнияти иттилоотӣ, ҷомеашиносӣ ва монанди инҳо метавонанд истифода бурда шаванд. Инчунин натиҷаҳои таҳқиқот барои муҳаққиқоне, ки ба омӯзиши дигаргуниҳои сифатӣ ва равандҳои сиёсии замони муосир машғуланд, аҳамияти илмию назариявӣ доранд. Инчунин хулосаҳои таҳқиқоти мазкурро дар самти таҳияи барномаҳои давлатӣ ва стратегияҳои рушди технологияҳои иттилоотию коммуникатсионӣ истифода намудан мумкин аст. Автореферат ба мазмун ва муҳтавои диссертатсия мувофиқ мебошад.

Ҳамин тавр, унвонҷӯ Таваров Дилшодҷон Саидмуродович вазифаҳои дар диссертатсия пешбинишударо ба пуррагӣ иҷро намуда, таҳқиқоти ӯ қори

